

Kumppanien arviointityökalu

Tunne partnerisi

Yritysten tulee olla huolellisia alihankkijoidensa ja liikekumppaniensa valinnassa voidakseen tehokkaasti torjua piilossa tapahtuvaa hyväksikäytön ja ihmiskaupan riskiä. Arvioinnin tavoite on varmistaa, etteivät yrityksen kumppanit ole itse tai alihankkijoidensa kautta osallisia hyväksikäyttöön tai rikolliseen toimintaan. Potentiaalisten liikekumppanien arviointi vahvistaa ulkomaalaisten työntekijöiden oikeuksien turvaamista sekä yrityksen imagoa ja mainetta yhteiskunnallisesti vastuullisena toimijana, joka on sitoutunut ihmisarvoisen työn edistämiseen. Kilpailutus auttaa ostajaa saamaan parhaan hinnan ja vähentämään kustannuksia, mutta voi myös altistaa organisaation piilossa tapahtuvalle työperäiselle hyväksikäytölle. Voi olla houkuttelevaa valita halvin tarjous, mutta epäilyttävän alhaista hintaa tarjoavat yritykset voivat harjoittaa laillisen yritys rakenteen taakse kätettyä hyväksikäyttöä. Ne voivat esimerkiksi pyrkiä maksimoimaan voittonsa huijaamalla tai pakottamalla työntekijöitä hyväksymään huonot työehdot.

Alla olevien kysymysten avulla lisäät yrityksesi ja kumppaniasi välistä tiedonvälitystä yrityksen arvoista ja parannat myös kumppaneidenne tietoisuutta vilpillisistä toimintatavoista kuten työperäisestä hyväksikäytöstä. Suosittelemme myös käymään partnereiden kanssa läpi riskienarvioinnin työkalun kysymykset, jotta heidänkin tietoisuutensa toimintaansa liittyvistä riskeistä kasvaa. Näillä toimilla rohkaiset myös muita alan toimijoita vastuulliseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan.

Osa julkaisua Lietonen, A., Jokinen, A. & Ollus, N. (2020): Navigoi kohti vastuullista toimitusketjua. Työkalupakki yrityksille työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan ennaltaehkäisemiseksi. Helsinki: HEUNI.

Koko julkaisu on saatavissa [täällä](#).

Kysymyksiä potentiaalisten liikekumppanien arviointiin

- Millainen rakenne yritykselläsi on?
 - Mikä on työvoiman rakenne: suoraan palkatun henkilöstön osuus, ulkomaalaiset ja määräaikaiset työntekijät sekä henkilöstöpalveluyritysten ja alihankkijoiden kautta palkattu henkilöstö?
- Jos yrityksesi käyttää henkilöstöpalvelu- ja rekrytointiyrityksiä, kuinka ne valitaan ja kuinka varmistatte, että ne noudattavat työoloja ja työntekijöiden oikeuksia koskevia standardeja?
- Miten ulkomaalaisten työntekijöiden työllistämisen prosessi on organisoitu ensimmäisestä yhteydenotosta aina töiden aloittamiseen kohdemaassa?
- Onko yritykselläsi toimintaohjeita tai strategioita työperäisen hyväksikäytön tai ihmiskaupan ehkäisemiseksi toimitusketjussanne?
- Onko yritykselläsi valitusmekanismia tai eettistä ilmoituskanavaa, joka on sekä suorassa työsuhteessa olevien työntekijöiden, tiloissanne työskentelevien alihankkijoiden työntekijöiden että urakoitsijoiden työntekijöiden käytössä? Millainen se on?
- Miten ulkomailta tulevien työntekijöiden matkajärjestelyt on hoidettu ja kuka maksaa heidän matkansa?
- Pitääkö yrityksesi huolen siitä, etteivät lähetetyt tai määräaikaiset työntekijät joudu maksamaan rekrytointipalkkioita? Kuinka pidätte siitä huolen?
- Onko kaikkia työntekijöitä tiedotettu kohdemaan yleisistä työehdoista ennen töiden aloittamista? Annetaanko tiedot kielellä, jota työntekijät ymmärtävät, tai onko heillä mahdollisuus käyttää tulkkia? Kuinka varmistatte, että työntekijät ovat ymmärtäneet?
- Onko työntekijöille kerrottu työntekijän oikeuksista työskentelymaassa sellaisella kielellä, jota työntekijät ymmärtävät? Esim. oikeudesta saada työehtosopimuksen mukaista palkkaa ja ylityökorvauksia sekä oikeudesta liittyä ammattiliittoon.
- Järjestätkö työntekijöille majoituksen tai apua majoituksen löytämisessä? Jos järjestät majoitusta, kuinka vuokra määräytyy, vähennetäänkö se suoraan palkasta ja onko yritykselläsi sääntöjä siitä, ketkä ovat oikeutettuja majoitukseen? Kuinka monta työntekijää kussakin asumisyksikössä asuu? Onko työntekijöillä oikeus kieltäytyä yrityksen järjestämästä majoituksesta ja saavatko he etsiä majoituksensa itse ilman, että siitä aiheutuu lisäkustannuksia?
- Kuinka työntekijöiden työmatkat on järjestetty? Jos yrityksesi järjestää kuljetukset työpaikalle, onko työntekijöiden maksettava niistä? Kuinka niiden hinta määräytyy?

Julkaistu EU-rahoitteisessa hankkeessa "FLOW. Flows of illicit funds and victims of human trafficking: uncovering the complexities". Hankkeen on rahoittanut Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden rahasto, joka koskee poliisiyh-teistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjumista sekä kriisinhallintaa (ISF-P). Julkaisussa esitetyt näkemykset ovat sen kirjoittajien eivätkä välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa.

Yritykset pystyvät torjumaan hyväksikäytön riskiä arvioimalla kumppanien käytäntöjä liittyen palkkaukseen ja vuokratyövoiman käyttöön, kuten seuraavasta suomalaisen rakennusalan esimerkistä käy ilmi. Alla on myös esimerkki viranomaisten hyvästä käytännöstä Virossa, jossa jaetaan yrityksille tietoa heidän kumppanien suoriutumisesta liittyen veroihin ja muihin vastaaviin maksuihin.

Hyvä käytäntö Suomesta: liikekumppanien arviointi

Suomalainen rakennusyritys on järjestänyt tapaamisia ulkomaalaisia työntekijöitä palkkaavien henkilöstöpalveluyritysten ja siivouspalveluyritysten kanssa käsitelläkseen työperäiseen hyväksikäyttöön liittyviä riskejä. Keskustelut pohjautuivat kysymyslistaan ja aiheisiin, joiden inspiraation lähteenä oli HEUNI:n julkaisema Opas yrityksille ja työnantajille riskienhallintaan erityisesti alihankintaketjuissa.

Yrityksen vastuullisuusjohtajan mukaan keskusteluissa oli mahdollista käsitellä sensitiivisiä asioita mahdolliseen hyväksikäyttöön liittyen sekä muodostaa yhteisymmärrys yrityksen arvoista ja eettisistä menettelytavoista. Yritys sai lähestymistavastaan positiivista palautetta henkilöstöpalveluyrityksiltä. Tapaamisten avulla yritys mainosti myös eettistä yhteydenottokanavaansa, jossa kuka tahansa henkilö voi anonyymisti ilmoittaa laiminlyönneistä tai toiminnasta, jonka epäilee olevan yrityksen ohjeistusten vastaista.

Hyvä käytäntö Virossa: Veroviranomaisen digitaalinen palvelu

Viron veroviranomaisen uusi verkkopalvelu (avattu marraskuussa 2019) pisteyttää yrityksen sen perusteella, miten hyvin se on suoriutunut verojen maksamisessa ja antaa neuvoja arvosanan parantamiseen. Verkkopalvelun yleisen tason tiedot (esim. osoite, verojen maksutilanne jne.) ovat julkisia, mutta verojen maksamista arvioiva arvosana ei.

Arvosana näytetään vain yrityksen edustajalle ja tahoille, joille yritys haluaa sen jakaa. Yritykset voivat siis näyttää hyvänä käytäntönä verotusarvosanansa potentiaalisille kumppaneille luotettavuutensa osoittamiseksi, tai tilaaja voi pyytää tai velvoittaa sopimusehdoilla alihankkijoitaan jakamaan verotusprofiilinsa ennen sopimuksen allekirjoittamista.

